

פרוטוקול מס' 282

פגישה ועדת העבודה ביום ד', א' באדר ב' תשל"ו, 3 במארס 1976, בשעה 8.30

נ כ ה ו :

ש. ארבל-אלמוזלינו - יו"ר	חברי הוועדה:
א. אבטבי	
י. ז' . אמיר	
מ. גז	
פ. גרופר	
ל. דיציאן	
מ. דרובלס	
ה. זיידל	
י. כהן	
פ. כהן	
א. לבנבראון	
ד. לוי	
ד. ויינשל	מוזמנים:
ד. שחם	
מ. שרמן	
ז. לבקוביץ	
פ. פרנס	
י. דומיניץ	
מ. משולם	מוזכר הוועדה:
מ. הלנברג	רשמה:
בעיות דיוור לעולים.	סדר-היום:

-1256-

(נתקבל ביום 9.3.76)

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

בעיות דיור לעולים

אני מקדמת בברכה את נציגי הסוכנות,
משרד השיכון ומשרד הקליטה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

החלטנו להעמיד על סדר היום שלנו את ענין
הדיור לעולים כדי ללבן את הבעיות שמסביב לנושא זה ולברר אם יש יסוד
לכותרת שהיחה בעתון "מעריב" בדבר "האשמות הדדיות" בין משרד הקליטה
לבין משרד השיכון. אין ספק שלא צריכות להיות בכלל האשמות הדדיות,
ובוודאי לא מעל דפי העתונות. יש צורך לקיים בירורים ולא להטיח האשמות.
מאחר שאותנו מטריד נושא הדיור, אני מבקשת שנדע היכן אנחנו עומדים.
אני מבקשת שנקבל אינפורמציה היכן מרוכז הביקוש לדירות, איפה יש דירות
ריקות לעולים, היכן יש מחסור וכך מה התכניות לשנה הבאה נוכח התחזיות
לעליה. אני מבינה שיש תחזיות שונות. במשרד השיכון מדברים על 20 אלף עולים
בשנה הבאה ולעומת זה שמענו לא מזמן, מיושב-ראש הנהלת הסוכנות, תחזית
בדבר 45 אלף עולים. האם המשרדים הנוגעים בדבר נערכים לעליה של 20 אלף
נפש או לעלייתם של 45 אלף נפש? אם יש תכניות ל-20 אלף עולים אבל יגיעו,
אנחנו רוצים לקוות כך, 45 אלף עולים, האם יש לכם פתרונות?

ברשותכם, אמסור כמה נתונים מעודכנים
לסוף חודש ינואר.

מ. שרמן:

יש כיום קצת יותר מ-9000 ראשי אב, דהיינו,
משפחות, בודדים מבוגרים וקשישים, שעדיין מתגוררים בדיור ארעי, כולל דיור
ארעי של דירות שכורות על-ידי הסוכנות והמשרד. דירות שכורות באמצעות
משרד הקליטה והסוכנות - 4300; קשישים, בודדים וזוגות, המתגוררים בבתי-
מלון - קצת יותר מ-1000 דירות; דירות בשכירות פרטית, דהיינו, שהעולים
שכרו את הדירות ומשלמים שכר-דירה שאנחנו מסבסדים - 2300; ועוד כ-2000
משפחות עולים נמצאים במרכזי קליטה, במעונות ואצל קרובים. לאלה אין עדיין
פתרון של קבע, הם עדיין לא קבלו את הדירה שלהם והם עדיין לא רואים את
עצמם כתושבים קבועים.

יש מקום להדגיש שכ-5000 משפחות, פלוס מינוס,
נמצאות באיזור המרכז בין רחובות ונתניה, מהן כ-4300 משפחות המתגוררות
בדירות שכורות, שהתחייבנו לפנותן תוך שנתיים ימים של מגורים בדירה כזו,
ולתת להם דירות של קבע במחוז מגוריהם. יש וחווה שכירות מוארך לפעמים.

מה מספר הדירות להשכרה שאינן מאוישות?

מ. דרובלס:

יש לנו כ-900 דירות בשלבי החזרה. אנחנו
מקווים להתזרזרן תוך כחודש. יש ברשותנו

מ. שרמן:

80 - 90 דירות ריקות שלפעמים מאכלסים אותן ולפעמים אין מאכלסים אותן.
מספרים אלה מתייחסים לכל הארץ.

השכירות מתרכזות באיזור המרכז.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

לא. 2700 - בין רחובות ונתניה; 700 -
בחיפה והקריות; 300 - בירושלים; 140 -

מ. שרמן:

בבאר-שבע ועוד כ-100 דירות במקומות שונים בארץ. יש לנו, כפי שאמרתי,
בין 80 ל-90 דירות ריקות לא מאוכלסות שעדיין אין אנחנו מחזירים אותן
לבעלים ונאכלס אותן בהתאם לצרכים.

מ. שרמן:

ככל, זה שבעה - שמונה חודשים שאנחנו לא שוכרים דירות. אנחנו מאריכים חוזים בדירות שיש ברשותנו, בין 30 ל-40 בחודש. אין ברשותנו מלאי ומגוון של דירות כדי שנוכל לפתור את הבעיות של 9000 המשפחות שהזכרתי אותן בראשית דברי.

אם ברשות משרד הקליטה יש מלאי של דירות - ואינני רוצה להכנס לוויכוח עם משרד השיכון אם מדובר על 2500 או 3000 דירות - ומנסה לשבץ בהן את העולים בלי להתחשב במצב המשפחתי, במקום העבודה וכו', אלא משבץ את העולים בדירות בהתאם לרצון שלנו ולא בהתאם לצרכים שלו, גם אז, אפילו היינו מאכלסים 3000 דירות היו נשארות מעל ל-5000 משפחות ללא פתרון, מה עוד שהדירות האלה אינן במגוון הנותן לפתור את בעיותיהם של העולים.

אנחנו מקבלים ממשרד השיכון את מה שהוא מספק לנו. בחודש ינואר קיבלנו ממשרד השיכון 280 דירות, ש-52 מהן הן באיזור המרכז, דהיינו, בלוד וברמלה. ברור שאי-אפשר לפנות את כל העולים רק לשני מקומות אלה.

דירות רבות החזרנו למשרד השיכון ושבעי שתישאל השאלה: אם יש מחסור בדירות, מדוע מוחזרות דירות? אם כן, אנחנו מחזירים למשרד השיכון דירות שאנחנו לא מצליחים לאבלס אותן, דירות הנמצאות באיזורים שבהם יש לנו דירות בכמות מספקת וגם למשרד השיכון יש שם דירות, חלק מהדירות שאנחנו מחזירים אינן ראויות כלל לאכלוס. מחודש ינואר 1975 עד כה החזרנו למשרד השיכון למעלה מ-2000 דירות. אנחנו נמצאים בשלבי החזרה של 421 דירות. מספר זה כלול בתוך ה-2000.

יש דירות שעדיין לא קיבלנו אותן אם כי אנחנו יודעים שהן מיועדות לעולים. נקבל אותן במשך הזמן. חלק מן הדירות היינו צריכים לקבל לפני כחודש - חודשיים. בפיגורים לסוף חודש דצמבר יש קרוב ל-3009 יחידות דיור. אילו לא היו פיגורים בבנייה ואם היינו מקבלים לפחות 1000 דירות בזמן, היה בכך כדי לפתור את הבעיה של דירות שכורות באיזור המרכז.

בעיה אחרת היא שעולים רכשו את הדירה, הם יודעים מה מחירה ומתגוררים בה אבל עדיין אינם יכולים להתקשר עם בנק, אם כי הכניסו סכומים כמפרעה. זה עניין שנמשך כשנתיים. מדובר בדירות שהיו מיועדות לצרכים אחרים.

מ. דרובלס:

האם המחיר מוחלט?

מ. שרמן:

כן. שולמו גם מפרעות.

מ. דרובלס:

מי קובע לאיזה בנק מצמידים את הסכום?

מ. שרמן:

לא משרד הקליטה. משרד השיכון צריך לקבוע זאת.

העולים שלמו מפרעות כדי להבטיח את המחיר של הדירה. הם חושדים שאנחנו מושכים את העניין בגלל ספקולציה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בכמה דירות כאלה מדובר?

מ. שרמן:

מדובר ב-21 בתים כאלה במקומות שונים בארץ.

מ. שרמן:

אם כי אנחנו מותקפים אני מרשה לעצמי לומר שכל זמן שהצעות והאיומים והמרירות מתקדים אצלנו ללא פוגרומים, פירוש הדבר שהעבודה נעשית.

המצב החמור והמדאיג ביותר הוא באיזור המרכז. אנחנו מתעלמים כינתישם מן הדירות שנרכשו על-ידי העולים תמורת דמי שכירות מפני שעלינו לפנות קודם כל את אלה שקיבלו מאתנו דירות בשכירות. לפי ההתחייבות שלנו יהיה עלינו לפנות עד חודש ספטמבר קרוב ל-1800 משפחות המתגוררות בדירות כאלה ולהעבירן לדירור של קבע. יש לנו פרטים מדוייקים לגבי מספר הדירות של שני חדרים, שלושה חדרים וארבעה חדרים שאנחנו צריכים, והיכן הן צריכות להיות. 300 משפחות בתל-אביב; 180 - ברמת גן; 480 - חולון; 210 - בפתח-תקוה; 220 - בבני-ברק; 100 בהרצליה; 320 - בראשון לציון; ו-80 - בכפר סבא ורעננה.

המצב לקראת העתיד הולך ומחמיר. האפשרויות לקבל דירות לעולים באיזור המרכז, הולכות ומצטמצמות. אנשי משרד השיכון שהעתיד מבחינה זו לא יהיה הרבה יותר טוב. בחודש ינואר, לדוגמה, קיבלנו 52 דירות. בקצב כזה יעבור זמן רב עד שנפתור את הבעיה.

אשר למשכנתאות. חודש מארס הוא האחרון בשנת התקציב, ואנחנו עומדים בקשיים רציניים, ואני משתמש בלשון המעטה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה גובהה של המשכנתה כיום?

מ. שרמן: בזמנו דובר על כך שהמשכנתה היא עד 80% מערך הדירה, אבל זה מזמן לא קיים. כיום ניתנת משכנתה בסכום של 100 אלף לירות לדירות במרכז הארץ, ו-110 אלף לירות לדירות בירושלים.

כדי שנוכל לפתור את הבעיות הכאובות של דירות שכורות באיזור המרכז הלכנו להסדר עם משרד השיכון ואמרנו שעד סוף חודש מארס נוכל לתת משכנתאות בגובה של 130 אלף לירות, זה, כאמור, כדי שנוכל לפנות דירות באיזור המרכז. המצב כיום הוא שחסרים לנו 20 מיליון לירות כדי לגמור את התקציב הנוכחית, במה שנוגע למשכנתאות.

בשנה שהסתיימה בחודש דצמבר ביצענו 2637 משכנתאות ויש עקומה עולה במשך השנה. לדוגמה: בחודש פברואר ביצענו 357 משכנתאות. היינו יכולים לבצע מספר יותר גדול אבל אין כסף ועל כך יש טענות, כי חלק מן העולים עלולים להיות במצב חמור ולהפסיד כסף ואז יהיה עלינו לפצות אותם. בשנה שעברה ביצענו משכנתאות בסכום של 200 מיליון לירות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: האם המשכנתאות הן רק לדירות חדשות או שהן ניתנות גם לדירות מיד שניה?

מ. שרמן: המשכנתה ניתנת לדירה שהעולה רוכז אותה בשוק החופשי, כולל דירות מיד שניה.

בשנת 1973/74 היה מספר המשכנתאות קטן ביותר. בשנה האחרונה חלה עליה מפני שגם אנחנו וגם משרד השיכון עודדנו רכישות.

מ. דרובלס:

אני מבין שיש בודדים וקשישים המתגוררים
עדיין בבתי-מלון. החזקה בבית-מלון יקרה
יותר מדירה בשכירות, מדוע אם כן מפנים עולים לבתי-מלון? לדעתי, רצוי
שיתגוררו בדירה מושכרת, אם כי גם זה לא פתרון של קבע, אבל הוא זול יותר
משהות בבית-מלון.

מ. שרמן:

הלכנו בדרך זו. אמרנו שמבוגר יכול לשכור
דירה בשוק החופשי, ואנחנו מטכסדים את
שכר הדירה. אבל העולים אינם נוטים לשכור דירות, מפני שהם מנקשים ללחוך
עלינו. הדירות שאנחנו שוכרים אותן, החוזה לגביהן הוא לתקופות קצרות,
לתקופה של שנה, והעולה איננו רוצה לעזוב את הדירה ולעבור לדירה אחרת
תוך תקופה כה קצרה. נסינו לפתור את הבעיה באמצעות הוסטלים, דהיינו,
דירות קטנות בשכירות. היתה תכנית לבניית 4500 דירות כאלה, אבל עקב
צמצומים בהיקף הבנייה והקטנת תקציבים המספר עומד כיום על 3500 דירות
בכל הארץ. יש בניין כזה, מאוכלס, בחדרה, יש בניין כזה בקריית-אחא ובבאק-
שבע. מתחילים באכלוס גם בחולון ובבת-ים. הדירות טובות, הבתים הם בסיקות.
הדייר משלם את הוצאות המים והחשמל. זה פתרון טוב אבל איננו מספיק מבחינת
ההיקף והזמן.

ד. לוי:

אם הוא מיועד רק לבודדים וקשישים?

מ. שרמן:

הוא מיועד גם לזוגות מבוגרים. את הזוגות
הצעירים אנחנו מפנים לאיזורי פיתוח.

לשנה זו היו לנו תכניות ל-45 אלף עולים
ולצערנו הגיעו ארצה רק 20 אלף. עלולה להישאל השאלה: כיצד התכוונתם לקלוט
45 אלף עולים כשלא הייתם מסוגלים לפתור בעיות של 20 אלף? וחשובתי: לא
עומד לרשותנו מלאי של דירות. אם מדברים על העתיד, נעמוד בפני מצב כמו
בשנים הראשונות של שנות השבעים וכאשר התחיל עליה, ואני מאמין בכך, עלול
להיות מחסור בדירות ונאלץ לשכור דירות וזה יהיה באיזור המרכז. מדברים אלה
יש השלכה לגבי התחלות הבנייה לעתיד. אינני בא בטענות למשרד השיכון, אבל
אם יש לו רק 12 אלף התחלות לבנייה עירונית, ועדיין לא קבענו כמה מזה
יהיה מיועד לעולים, שר השיכון מדבר על שליש, דהיינו 400 התחלות, הרי אין
בכך כדי לענות לתחזית של העליה כפי שאנחנו צופים את מימדיה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

וזה לא יהיה רק במרכז הארץ.

מ. שרמן:

אם תהיה עליה גדולה צריך להיות ברור
שהיה צורך להעביר דירות מיסדים אחרים

או לשכור דירות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אומרים שיש דירות ריקות.

מ. שרמן:

שיחנו לנו אותן.

ד. ויינשל:

אני מקבל את הדיאגנוזה של משרד הקליטה
בלי לבדוק אותה. אין לי ספק שמשרד הקליטה
הוא הגוף המוסמך לקבוע דיאגנוזה בנושא. השאלה שאני צריך לשאול היא אם משרד
השיכון עמד בתכנון כפי שנקבע. זו השאלה הראשונה. השאלה השנייה - האם שיטת
האכלוס של העולים מתאימה למצב השורר כיום בארץ, למצב העליה של היום ולמצב
שעשוי להיות, דהיינו, לעליה גדולה שאנחנו מצפים לה.

ד. ויינשל:

להערכת, משרד השיכון עמד בתכנון.
התכנון מבוסס על כמה קרונוות. יש תכנית לפיזור האוכלוסיה, אשר מוסכמת על הממשלה ועל הכנסת. היו בנושא זה דיונים ארוכים. אני מניח שאיש איננו מופתע מן העובדה שאנחנו לא מספקים דירות באיזור המרכז. זו המדיניות שלנו.

מר שרמן הזכיר את המספר של 3000 דירות שבידי משרד הקליטה, המחכות לעולים. הוא ציין גם שהוחזרו למשרד השיכון 2000 דירות, שאם לא היו מחזירים אותן, כי אז היו בידי משרד הקליטה 5000 דירות מוכנות לאכלוס. העובדה שמשרד הקליטה איננו מצליח לאכלס עולים בגליל ובנגב, היא בעיה שלו. מכל מקום, משרד השיכון סיפק דירות. אפשר לבדוק את המספרים. הנורמה שתוכננה היא פתרון דיור לכל 3.3 נפשות. אם תקחו את מספר העולים שהגיעו ארצה, החל מאיזו שנה שאתם רוצים עד היום, ואת מספר הפתרונות שסופקו על-ידנו, תווכחו לדעת שעמדנו מעל לנורמה הזאת.

מתוך הדברים ששמענו נראה כאילו בשנת 1975 יש מחסור בפתרונות. ברשותכם, אמסור כמה מספרים. בשנת 1975 סופקו 11 אלף פתרונות דיור לעולים, הגיעו 20 אלף עולים. אם נבדוק מספרים אלה לפי הנורמה של 3.3 נפשות לפתרון, נמצא כי בשנת 1975 סיפקנו פתרונות דיור גם לחיסול פיגורי העבר.

אינני מדבר כאן בפרטים על הבנייה בהתיישבות. לפי דרישה של משרד הקליטה אנחנו בונים דירות לעולים בקיבוצים ובמושבים. גם דירות אלה, ברובן, אינן מאוכלסות בעולים ובמשך הזמן משחנה יעודן. דירות אלה כלולות בנורמה של 3.3 נפשות בתכנון התקציב.

מ. שרמן:

אומרים שמשרד השיכון מתחשבן אחר-כך עם תנועת ההתיישבות.

ד. ויינשל:

לא. משרד השיכון עמד בתכנית הכוללת את הנורמה של 3.3 נפשות לפתרון דיור, וכך כמה שנוגע לפיזור האוכלוסיה כפי שנקבע במדיניות הממשלה. אני מודיע כאן שגם בעתיד נמשיך בשיטה הזאת, דבר שיגרום במודע אספקת פחות דירות לעולים באיזור המרכז. אם רוצים שנבנה באיזור המרכז - צריך לשנות את המדיניות בדבר פיזור האוכלוסיה.

הדיונים המתנהלים עכשיו בין משרד השיכון לבין משרד הקליטה הם לגיטימיים ופוריים ויביאו לתוצאות טובות. הוויכוח הוא על שיטת האכלוס.

הופעתי בפני הוועדה הזאת בחודש מאי או יוני 1974, סמוך ליום שנכנסתי לתפקידי כמנהל משרד השיכון, ואז התקיים כאן דיון על זוגות צעירים. הדיון היום מזכיר לי את הדיון שהתקיים אז. הביקורת של חברי הוועדה היתה אז שזוג צעיר מקבל הודעת זכאות ומתחילה התיישבות עם הפקיד היכן הוא יגור. כאשר מסתיים הדיון על מקום מגוריו של הזוג הצעיר מתחיל דיון על מחיר הדירה ועל גובה המשכנתא. חברי הוועדה השמיעו בקשר לכך ביקורת חריפה על משרד השיכון. אני סבור שהסקנו מסקנות מאותה ביקורת וקבענו שיטה שכיום יש קריטריונים ברורים ומוגדרים לזכאות, שאחד מהם קובע שיהיה מינימום של מגע בין המשתכן לבין הממסד. ברגע שזוג צעיר מקבל תעודת זכאות, הוא יכול לפנות לכל בנק, הוא זכאי לחפש דירה מכל מקור - דירה בבנייה מכוונת על-ידי משרד השיכון, דירה מיד שניה, דירה בדמי מפתח או מקבלנים פרטיים. שיטה זו הופעלה בחודש נובמבר 1974. אם אתם חשים את הציבור, בוודאי הבחנתם שכמות התלונות ירדה ושביעות הרצון עלתה. לא אוכל לומר שאין טענות, אבל אין ספק שיש פחות טענות ויותר שביעות רצון.

ד. ויינשל:

לאחרונה ערכתי סיור במשרדזם המחוזיים שלנו והעובדים טוענים שאני מרוקן את המשרד מתוכנו, אנשים אינם באים לקבל פתרונות ומסתפקים בקבלת אינפורמציה. אני סבור שגם משרד הקליטה צריך לשנות את השיטה.

כיום שיטת הקליטה מבוססת על כך שכל

משפחת עולים זכאית להשתכן בדירה חדשה בתנאי דיור מסובסדים, בדירות שנבנו באמצעות מימון ציבורי כששכר הדירה מכסה את הוצאות הדיור. מקום מגוריו של העולם נקבע במשא-ומתן בינו ובין פקיד הקליטה, כשמצד אחד העולה מכוון למקום תוך התחשבות בצרכיו ומצד שני מתחשבים בקריטריונים של משרד הקליטה ובמלאי הדירות שברשות משרד הקליטה. העולה רשאי לגור בדירה שיש לגביה תנאי שכירות מסובסדים כל עוד רצונו בכך, כלומר, גם בתום חמש שנים, כשהוא כבר אזרח ישראל לכל דבר, גם אז הוא יכול, אם רצונו בכך, להמשיך ולגור בדירה כזו ולקבל את הסבסוד עד שיעזוב את הדירה. אין הגבלה של זמן לגבי קבלת מגורים בשכר דירה מסובסד. לשיטה הזאת יש יתרונות רבים המוחאמים לעליה מארצות המצוקה, שחלק גדול ממנה היה ברמה טוציו-כלכלית נמוכה מהמקובל בארץ. תנאי המגורים בארץ היו לרבים מבין העולים האלה משופרים וטובים מהתנאים שהיו להם בארצות שמחן באו. השיטה של חלוקת דירות בצורה אדמיניסטרטיבית היתה אז הכרח המציאות, כאשר הגיעו אלינו עולים ברכבות אוויר. שיטה זו נעשתה מסורת וכך נוהגים עד היום.

לדעתי, השיטה הזאת של חלוקה אדמיניסטרטיבית

גורמת למתח בין העולה לבין הממסד והיא גורמת לוותק בין העולים החדשים לבין האוכלוסיה הוותיקה בארץ.

כיצד נקלט עולה? הוא מגיע ארצה, מדבר

עם פקיד הקליטה בלוד או בסניף אחר של המשרד, ומתקיים דיון היכן אותו עולה יגור. אני בטוח שמשרד הקליטה עובד ופועל לפי קריטריונים, אבל העולה הוא סובייקטיבי והוא רואה תמיד מה קיבל העולה לפניו ומה קיבל העולה אחריו. יש עולים הסבורים שעל-ידי לחץ והפגנות יקבלו תנאים משופרים, וכמובן שאז נוצר מתח בין העולה לבין הפקיד.

סוג אחר של בעיות קשור בפזורה הגיאוגרפית.

בחלוקה האדמיניסטרטיבית הנוכחית אי-אפשר לפתור בעיה של פזורים שהגיעו ארצה יאחריי הבנים ומבקשים לגור בקרבתם, אלא שלמשרד הקליטה אין דירות באותו זמן באותו מקום. אינני מכיר שיטת תכנון שלהקצאה אדמיניסטרטיבית של דירות שתוכל לפתור בעיה כזו. רבותי, זו בעיה של שיטה ולא של פקידים.

ובעיה נוספת: גרירת זכויות למשך זמן.

במשך הזמן אפשר להחליף דירות.

ה. זיידל:

אינני מאחל לשום עולה לעבור ממחוז למחוז.

ד. ויינשל:

ציינתי גם את המתחים שבין האוכלוסיה הוותיקה לבין העולים. כל עוד העולים היו ברמה טוציו-כלכלית נמוכה היתה הבנה מצד כל האוכלוסיה, שהעולה מקבל דירה לכל ימי חייו. ברגע שהתחילו להגיע ארצה עולים ברמה יותר גבוהה מתקשים בני הוותיקים יותר להבין מה ההצדקה שמהנדס יקבל דירה חדשה בשעה שעדיין לא ניתנו באותו מקום פתרונות להטבת תנאי דיור של אוכלוסיה ברמת הכנסה נמוכה. מצב זה יוצר מתחים ויש ותיקים השואלים את עצמם: מדוע מהנדס המשתכר יפה קיבל דירה בשכירות ומשלם שכר דירה נמוך בשעה שיש משפחות המצפות להטבת תנאי דיור ואינן זוכות לקבל דירה בשכר דירה מסובסד.

ד. ויינשל:
 הייתי אומר שעולה המגיע ארצה דינו למעשה נגזר ברגע שממנים אותו לדירה. לחלק מן העולים יש הפניות לדירות עם כניסתם לנמל התעופה לוד. אינני רוצה לומר שעולים אינם יכולים לעבור מדירה לדירה אחר כך, אבל זו בעיה. לכן רבים הוויכוחים בקשר לדירות. יש מי שמקבל דירה ששוויה 100 אלף לירות, ויש מי שמקבל דירה ששוויה 200 אלף לירות. העולים עושים כדי לקבל את המקסימום, וגם דבר זה גורם ויוצר מתחים.

אנחנו הצענו לשנות את השיטה הקיימת וללכת בשיטה החדשה שלנו לגבי זוגות צעירים. עולה שמגיע ארצה יכנס לדירה בשכר דירה מסובסד, לתקופת מעבר. הוא יוכל לגור בדירה זו תקופה של זמן כפי שייקבע על-ידי משרד הקליטה, עד שייחשב למי שנקלט בארץ.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
 כיום עולה חדש נחשב לעולה חדש וכל זכויותיו עומדות לו במשך שלוש שנים.

ד. ויינשל:
 לפי התנאים המקובלים כיום יכול עולה לגור בדירה בשכר דירה מסובסד למשך כל ימי חייו. אני אומר שמשרד הקליטה יקבע תקופת זמן שתחשב כתקופת מעבר עד לקליטתו של העולה. במשך הזמן שייקבע העולה יהיה חמשי לחפש תעסוקה בכל מקום שירצה. הוא יוכל גם לחפש דירה מכל מקור שירצה ולרכוש אותה במשכנתה הקרובה למחיר הדירה, בשעור של 80%.

ד. לוי:
 כיצד זה מתיישב עם המדיניות של פיזור האוכלוסיה?

ד. ויינשל:
 העולה יוכל לקנות דירה בכל מקום שירצה ומכל מקור שירצה, לאו דווקא ממשרד השיכון. הוא יוכל לקבל דירה תמורת דמי מפתח, הוא יוכל לרכוש דירה מיד שניה, מצבו והתנאים שיקבל יהיו כמו אלה הניתנים לזוג צעיר. שכל שישגור דחזק יותר מכל הארץ - המשפחה שיקבל תהיה גבוהה יותר ותנאי החינוך יהיו נוחים יותר, וגם רווחת הדיור תהיה טובה יותר. אם ירצה לגור במרכז הארץ - התנאים יהיו קשים יותר. עלינו להתחשב ברצונותיהם של העולים מארצות הרווחה, ולא נוכל לכפות עליהם לגור במקום שאינם רוצים בו. יחד עם זאת, עלינו לתת תמריצים ופיתויים כדי שאנשים ילכו לגור במקומות שאנחנו מעוניינים באכלוסם. אני מאמין שבשיטה זו אנשים יפנו לערי הפיתוח, כי התנאים בהם, התנאים לקבלת דיור יהיו הרבה יותר קלים. לדעתי, לא נוכל להכריח את העולים מארצות הרווחה ללכת לערי הפיתוח אלא צריך לתת להם אינסנטיב לכך. אני מאמין שבשיטה שאני מציע נפתרת השאלה של פיזור האוכלוסיה ונפתרת הבעיה של הקשר בין העולה לבין הממסד.

דבר זה מביא אותו בסופו של דבר למצב שאנחנו מגיעים אליו כמעט באיזורי הפיתוח: תכנית שיכון כוללנית לכל אזרחי המדינה ללא ציון יעדים. בתכנית שלנו לשנה הבאה, לגבי ערי הפיתוח, נקבע כי כל חסר דיור שם יהיה זכאי לדירה בסובסידיה.

עולה שבתום תקופת המעבר, שדיברתי עליה, לא ירצה לעזוב את דירתו, יוכל להמשיך לגור בה, אלא ששכר הדירה ייקבע לפי מצבו הכלכלי. זאת אומרת, שכר הדירה יהיה כלכלי והוא יקבל סובסידיה בשכר הדירה רק אם מצבו הכלכלי מצדיק זאת.

מ. שרמן:
אני חולק על קביעתו של מר ויינשל שמשרד השיכון עומד בתכניות. בשנת 1972 סופקו על-ידי משרד השיכון 15 אלף יחידות דיור המספיקים לצרכיהם של 49 אלף עולים, ואילו באותה שנה הגיעו ארצה 56 אלף עולים. בשנת 1973 סיפק משרד השיכון 13 אלף יחידות דיור המספיקים ל-42 אלף עולים והגיעו 57 אלף. בשנת 1975 היה תכנון ל-13 אלף יחידות אבל קיבלנו רק 7700 דהיינו, 5400 יחידות פחות מהתכנון.

ד. ויינשל: האם אתה מחשב לפי 3.3.?

מ. שרמן: בן.
ועדיין לא נגעתי בבני עולים, אלמנות וילדים, משפחות מתפצלות, משפחות ברוכות ילדים, וכו'.

30% מכלל העולים בשנים האחרונות הלכו לאיזורי פיתוח, כולל אשדוד.

אנחנו פותרים עכשיו את בעיות העבר ומכיוון שלכל שנה יש משקע שלה אנחנו נתונים בלחץ.

אשר לשיטת האכלוס, עליה עמד מר ויינשל. גם אני אינני מאושר מהשיטה הקיימת ואולי יש מקום לבדוק אותה לקראת העתיד. אבל השיטה המוצעת על-ידי מר ויינשל היא בניגוד למדיניות של פיזור האוכלוסיה ועוד: באיזור ירושלים יש כ-300 דירות שכורות. יש דירות ריקות שאי-אפשר לאכלס אותן כי יש רחיעה מפני מגורים בקרבת עולים מסויימים, בגון: מאטים ובוכרים, ואני חושש שיהודים אלה יפלו באיזה שהוא מקום אם לא יהיה בהם טיפול ממאים. אנחנו מתכווננים להפעיל אצלנו תכנית אחרת לחלוקת דיור, חלוקה מרכזית ולא מחוזית.

בוועדת שרים, כשדנו בה לפני כשנה בשאלת הבנייה לעולים נקבע, כי 50% של הבנייה לעולים תהיה באיזור החוף, מנהריה עד אשקלון. דבר זה נקבע בגלל אופיה של אוכלוסיית העולים, המקצועות שלהם, מקומות עבודה ודירות בשכירות.

מ. דרובלס: מה עם ענין ההצמדה לבנקים?

ד. ויינשל: בשנים 1972, 1973, וגם בשנת 1974 היתה שיטה שבה המימון של הדירה הפך להיות משכנתה. ההעברה של המשכנתה היתה מותנית בהוצאת כתב העברת רכוש, כדי שיהיה כתוב מה מחיר הדירה. שיטה זו היתה מסורבלת, מפני שכדי לדעת מה המחיר הסופי של הדירה צריך היה להמתין לחשבונות של הקבלן. השיטה הזאת שונתה וכיום אין התניה בין כספי הסיוע ובין הכסף שהיה גלום במחיר הדירה. מכל מקום, עדיין קיימת הבעיה לגבי השנים 1972, 1973 ו-1974, והיא תיפתר בתקופת מעבר.

ד. לוי: אני סבור שבטרם יכנסו הדיונים על הרפורמה, ציין אותה מר ויינשל, להילוך גבוה, רצוי שוועדת העבודה תהיה מצוידת במלוא הפרטים עליה. במבט ראשון, כחושב עיר פיתוח, אני חושש שאנחנו עלולים ללכת לדסטרוקציה במה שנוגע לפיזור האוכלוסיה. אם האיש ידע שהוא מקבל אותה עזרה במרכז הארץ כמו בעיר פיתוח, יש להניח שהוא יעדיף להתגורר במרכז.

ד. ויינשל:

בשיטה שהצגתי ציינתי כי ככל שהעולה יגור רחוק יותר מן המרכז הוא יקבל תנאים טובים יותר לדוגמה: באיזור המרכז הוא יקבל משכנתה לרכישת דירה של שני חדרים ואילו באיזור פיתוח - לרכישת דירה של שלושה חדרים. יתר על כן, גם תנאי החזר של המשכנתה וגם תנאי המימון יהיו הרבה יותר נוחים בעיר פיתוח. ושוב, דוגמה: אם על דירה של שני חדרים יצטרך העולה להחזיר סכום של 1000 לירות כשמדובר במרכז הארץ, הרי בעיר פיתוח הוא יחזיר רק 300 לירות לחודש. אני מאמין שבהקלנת כאלה יהיו רבים שיעדיפו לגור בעיר פיתוח.

ד. לוי:

אם הבעיה היא של עוד חדר או פחות חדר, עדיין יש מוטיבציה לעבור למרכז הארץ, כי ממרכז הארץ תמיד יש אפשרות לעבור לקריית-שמונה. בשיטה המוצעת על-ידי מר ויינשל יעדיפו רבים ללכת למרכז הארץ.

אני מבקש לדעת אם התכנית המוצעת תעמוד גם לעולים יותר ותיקים בערי פיתוח.

ד. ויינשל:

העליתי כאן רק קווים שעדיין אינם מוסכמים עם משרד הקליטה. התכנית הזאת הופעלה לגבי זוגות צעירים ואני חושב שהיא צריכה להיות מופעלת גם לגבי עולים.

ד. לוי:

אני שומע 30% מן העולים שהגיעו ארצה בשנים האחרונות נקלטו בערי פיתוח. כמה מהם נשארו שם?

אני מדבר על אלה שנשארו. מ. שרמן:

כמה הופנו לערי פיתוח? ד. לוי:

ולאיזה מקומות. היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

ד. לוי:

כמה יחידות דיור נבנו בקיבוצים, שנועדו לקליטת עליה, ובמה עולים נקלטו בקיבוצים אלה? כמה עולים נקלטו בקיבוצים במשך השנתיים - שלוש השנים האחרונות.

מפי עולים בכרמיאל שמעתי טענות, שהם רצו לרכוש את הדירות והדבר לא ניתן להם. מה האמת בטענות אלה?

פ. גרופר:

מצד אחד שמענו היום שהעולים המתגוררים בדירות שכורות במרכז הארץ צריכים לקבל פתרון קבע, כמובטח, בתום שנתיים. ומצד שני שמענו שאין בונים כיום דירות לעולים במרכז הארץ. נשאלת השאלה: מה יהיה דינם של העולים שיפונו מהדירות השכורות, כשיש הבטחה לשכנם באותו איזור, אבל, כאמור, אין בו דירות לשיכון קבע.

ועוד: אנחנו שומעים ממנכ"ל משרד השיכון שהוא ביצע את התכנית שהוטלה עליו, אבל עובדה שיש מצוקת דיור בקרב העולים. כיום, כאשר מימדי העליה קטנו, האם אין בכך כדי להדליק אור אדום למקרה ולחקוה שחגיע אלינו עליה גדולה?

פ. גרופר:
 אין ספק שעלינו לעשות לשם פיזור האוכלוסיה, אבל ברור שגם קליטת עליה הוא נושא חשוב ביותר, ואם לא נדאג גם לנושא זה - נחטא למטרה. עם כל הרצון שלנו במה שנוגע לפיזור אוכלוסיה צריך להבין שיהיו מקרים שלא יקלטו באיזורי פיתוח וצריך למצוא להם פתרונות אחרים. לכן, צריך שיהיה מלאי של דירות כדי שלא נאלץ להשתמש בדירות שכורות.

אני משתמש בהנדמנות זו כדי להביא לידיעתו של מנכ"ל משרד השיכון, שבעתליה יש ארבע בנינים שהעבודות בהן נסתיימו, והדירות עומדות ריקות אם כי חלקן נקנו על-ידי זוגות צעירים שחתמו על תוזים, והתחילו בתשלום המשכנתה. עברו כבר ארבעה חודשים מאז נסתיימה הבנייה. מדוע הדירות אינן נמסרות לרוכשים?

י. ז. אמיר:
 ברחבי הארץ יש אלפי דירות ריקות המיועדות לזוגות צעירים.

י. כהן:
 אנחנו קובעים מגמות בשטחים שונים וזה קו אשר צריך להנחות את זרועות הביצוע. ניקח לדוגמה את עכו. אנחנו מודעים לצורך ליישב יהודים בעכו, ואומרים שזה יעד, אבל למשרד הקליטה אין דירות בעכו. אני מכיר אנשים מנהדיה ומכרמיאל, העובדים בבית-החולים בעכו ורוצים לעבור לגור שם אבל מנכ"ל משרד הקליטה אומר שאין להם דירות בעכו. לדעתי, מוכרח להיות גמישות בין משרד השיכון לבין משרד הקליטה בפתרון בעיות כאלה.

מ. שרמן:
 בשנת 1975 אוכלסו בעכו 254 משפחות.

י. כהן:
 למשרד השיכון יש דירות בעכו, אלא שהן לא מיועדות לעולים. צריך להיות מגע יותר רצוף ויתר גמישות בין משרד השיכון ובין משרד הקליטה כדי שאפשר יהיה לבצע מגמות.

במבט ראשון אני מחשיב את הגישה שהציג כאן מר ויינשל, אבל אני מבין שעוד נדון בה.

אינני יכול להשלים עם המחסור בדירות קטנות לבודדים ולקשישים. אני מכיר עשרות מקרים שעולים כאלה מתגוררים בבתי-מלון שלוש - ארבע שנים. זה מצב בלתי נסבל. צריך לפתור את הבעיות אלה, ומטה.

ה. זיידל:
 מכיוון שאחת המטרות של הישיבה היום היא לאמת מספרים, הייתי מבקש שאולי נשמע הסבר על הוויכוח שהתנהל בזמנו מעל מסך הטלוויזיה בין מנכ"ל משרד השיכון למנכ"ל משרד הקליטה.

מ. שרמן:
 אנשי הטלוויזיה פנו לראשונה למר ויינשל וראיינו אותו. מר ויינשל הודיע לי על כך טלפונית. כעבור יום הם באו אלי. בשידור הם בלבלו את היוצרות ונתנו תשובות של מר ויינשל לשאלות שהופנו אלי, ולהיפך, תשובות שלי לשאלות שהופנו אל מר ויינשל.

ה. זיידל:
 אני מודה על ההסבר, כי השידור השאיר רושם קשה.

ה. זיידל:
האם יש צוות משותף למשרד הקליטה ולמשרד השיכון? האם יש ביניכם שיתוף פעולה? האם יש לכם תכנון משותף לשנת 1976?

ד. ויינשל:
אנחנו יושבים עם אנשי משרד הקליטה ויש צוות משותף של מר לבקוביץ ומר אלפנדרי, ואני יושב עם מר שרמן. יש בעיות, משתדלים להגיע לתיאום בכל הרמות.
היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הוועדה שלנו דנו בנושא השיכון באופן עקבי מהתחלת הקדנציה. אנחנו מדברים על כך שצריך לבצע את המדיניות של פיזור אוכלוסיה והדבר הזה מנחה אותנו בכל הדיונים שלנו. היתה אפילו הצעה, שכמעט נתקבלה, להקפיא את הבנייה של משרד השיכון במרכז הארץ והוחלט על צמצומה ולא על הקפאתה.

התכניות לבנות על חולות ראשון לציון נדונו בוועדת הפנים. ועדת הפנים הסיקה מסקנות והענין הועבר לוועדה משותפת, שאני היושבת-ראש שלה. קיימנו כבר שתי ישיבות. עמדנו על כך, בעיקר נוכח הקיצוץ בתקציב משרד השיכון, שמרבית הבנייה תהיה באיזורי הפיתוח. נאמר לנו שאין בתכנית של משרד השיכון לשנה הבאה לבנות בחולות ראשון לציון אלא רק 108 דירות ברמת-אליהו.

אנחנו לא יכולים לשנות את הסוג שלנו. אנחנו מוכרחים להיות עקביים, ואנחנו מביאים בחשבון את הבעיות השונות, גם את הבעיות של קליטת עליה, ואמנם בשנה שעבר הוסיפו לתכנית 10,000 דירות לעולים במרכז הארץ, דירות לשכירות, כדבר חד-פעמי.

אותי מנחה המגמה של פיזור אוכלוסיה ואני מבקשת להיות עקבית בענין זה, יחד עם זאת עלינו למלא את ההתחייבות שלנו לגבי העולים המתגוררים בדירות שכורות ואסור לנו לעקור אותם מאותה סביבה שהתאקלמו בה. אבל יש כאן שתי שאלות שאחת מהן אני מבקשת להציג לאנשי משרד השיכון ואת האחרת - לאנשי משרד הקליטה. האם אתם סבורים שבכל עת צריך לעמוד לרשותכם מלאי של דירות להשכרה בדי שדידה שמתפנה תימסר לעולה אחר, או שאתם חותרים לפתרון אחר, לפתרון של קבע.

כיצד חושב מר ויינשל תיפתר הבעיה של עולים באיזור המרכז, שיפוננו מדירות שכורות. בשאני מדברת על איזור המרכז כוונתי לאיזור שמחדרה עד אשקלון.

אשר לפיזור האוכלוסיה. אין ספק שמשרד הקליטה עושה עבודה יפה בשטח זה, אבל עדיין לא הצלחנו ליצור תודעה ומודעות אצל העולים, שעלייתם איננה באה רק לשם קבלת דירה ועבודה בארץ, אלא עליה לארץ-ישראל פירושה יותר מזה, פירושה חזון, ציונות, הגשמה. לא הצלחנו להחדיר בהם אידיאולוגיה וקצת התלהבות. זה כשלון שלנו משום שלא פעלנו בקרב העולים בכיוון זה. מכאן צריך להקשות לגבי העתיד. צריך להחדיר בעולים את אהבת המקומות היפים בארץ, כמו הגליל והנגב. צריך לדאוג לכך שהם יבקרו במקומות אלה, ועבודה לא חסרה בהם.

אני מסכימה שבשיטה האדמיניסטרטיבית של חלוקת הדירות לא נוכל להתמודד עם הבעיות. הגיע הזמן שגם אנשי משרד הקליטה יחשבו כיצד ניתן לשנות את צורת הטיפול הקיים, שלא הצליח במידה מספקת ולא היה בו כדי לתת תשובה לבעיות שונות. השיטה הנוכחית אולי היתה יפה וטובה בזמנה, אבל התנאים נשתנו, המשימות נשתנו וצריך לשנות גם את השיטה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

לדעתי, יש מקום לבדוק את הצעתו של מר ויינשל ולתאם אותה עם משרד הקליטה. בהצעתו של מר ויינשל יש כדי ליצור מוטיבציה אצל העולים ולתת להם תמריצים שילכו לאיזורי פיתוח.

ד. לוי:

עולה שהולך לאיזור פיתוח, צריך לעשות הכל כדי שישאר שם.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

צריך ליצור שיטה שתהיה בה מוטיבציה שעולה יעדיף ללכת לאיזור פיתוח. זו יכולה להיות מוטיבציה חומרית, ארגונית, אידיאולוגית וכו'. כיום, התנאים הניתנים לעולים, בין אם מדובר על איזור המרכז או על איזור פיתוח, הם אותם תנאים.

מר לבקוביץ:

לא. באיזור פיתוח מקבל העולה דירה יותר גדולה, תנאי החזר נוחים יותר והלוואה

עומדת.

ד. לוי:

ההצעה של מר ויינשל עלולה להקל על העולה לעזוב את עיר הפיתוח, ומה אני חושש. מכל מקום, אני מבקש לראות את התכנית על כל פרטיה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

ברור שנבדוק ונבחן את התכנית מכל צדדיה. צריך להיות ויסות מבחינת הרכב האוכלוסיה - מסרו לנו שכיום יש בבאר-שבע דירות ריקות גיל, התך סוציאלי וכו'. שהיו מיועדות לעולים.

מ. שרמן:

אין לנו אפילו לא דירה אחת דיקה בבאר-שבע.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מסרו לנו שיש כ-200 דירות בשלבי בנייה. כל דירה בבאר-שבע תאוכלס מיד.

מ. שרמן:

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

יש דירות בדימונה, מדוע עולים לא הזלכים לשם? נשאלת השאלה אם אמנם נעשו כל המאמצים כדי להגדיל את התמריץ של העולים לפנות לאיזורי פיתוח.

בראשית דברי ביקשתי התייחסות לתחזית העליה לשנת 1976. משרדי הממשלה עורכים תכניות ל-20 אלף עולים ואילו יושב-ראש הנהלת ההסתדרות הציונית מדבר על אפשרות של עליית 45 אלף עולים.

י. ז. אמיר:

אני מברך על הישיבה הזאת בה משתתפים נציגי שני המשרדים הנוגעים לעניין.

כולנו כמהים לעליה גדולה ככל האפשר, כדי שיהודים רבים יותר ישובו למולדת. מצד שני יש בארץ בעיות אינן ספור בעיקר במה שנוגע למציאת קורת גג לאלפים, ביחוד צעירים המשתחררים מצה"ל ובונים את ביתם. הוועדה שלנו דנה בשתי סוגיות: חוסר עליה מצד אחד, והסיכות לירידה מצד שני. אני רואה בירידה בעיה נוראה ביחוד שבפגישות שלי עם צעירים אני שומע את האיום הנורא ומצורב של ירידה מן הארץ.

י. ז. אמיר:

עומדת לפנינו השאלה אם להכריח את העולים של שנת 1976 למצוא את ביתם באיזורי הפיתוח, בצפון ובדרום, ואם יש בידינו הכלים המתאימים לכך. העליה של שנת 1976 איננה דומה לעליה של שנות החמישים, כאשר הגיעו אלינו עולים שהיו מוכנים לגור בפחונים ובאהלים ובלבד להגשים את חלום הדורות של עליה לישראל. לדעתי, מזלנו הוא שיש חברי כנסת החומכים בפיוזור אוכלוסיה ואפילו באמצעות הקפאה כמעט טוטאלית של הבנייה במרכז הארץ; ואף-על-פי-בן, צרי הפיתוח לא גדלו בצורה יחסית כפי שצריך היה.

כמי שגר בעיר פיתוח מעז שעזבתי את הקיבוץ אני יכול לומר, שרק בסיוע ממשלתי יכולות ערי הפיתוח ליצור תנאים לקליטת עליה חדשה, לקליטת עולים שירצו לחיות בהן. אם אין לנו תשתית חברתית בריאה, אם לא תהיה פעילות תרבותית ענפה, אם לא תהיה בערי הפיתוח רמת חינוך מתקבלת על הדעת, אם לא יהיו בערי הפיתוח שירותים ציבוריים ומוניציפאליים ראויים - אנחנו נמשיך לדבר ולדון והעולים לא יגיעו למקומות אלה. העולים המגיעים לדימונה אינם רוצים לעזבה, הם מוצאים בה דברים יפים וחשובים אם כי לא אוכל לדבר על שלמות.

ד. לוי:

הקשר של העולים הוותיקים יותר עם העולים החדשים יכול לשמש דוגמה.

י. ז. אמיר:

גם עולים מרוסיה נקלטו בדימונה. אני יודע שמאות דוברי רוסית מגיעים לסיפריה בדימונה, בה יש מדור מיוחד לספרות רוסית. בדימונה אין כל הבדל בין ספרדי לרוסי. אצלנו יש אינטגרציה חברתית מוחלטת.

אני רואה חשיבות רבה בגמישות בחלוקת הדירות. ואם יש דירות ריקות, שהיו מיועדות לעולים, צריך לשנות את יעודן. אם נצליח שיהיה תיאום ושיתוף פעולה בנושא זה בין משרד השיכון לבין משרד הקליטה כדי שאפשר יהיה לקלוט בערי הפיתוח תושבים רבים ככל האפשר, ותיקים ועולים, זה הדבר החשוב ובכך נבוא על שכרנו.

י. דומיניץ:

אשר לשאלתה של היושבת-ראש בענין התחזית. היתה ישיבה של הרשות המשותפת שלנו - משרד הקליטה, משרד השיכון, ומשרד האוצר, ובזמנו הוסכם על תחזית של 45 אלף עולים.

י. כהן:

מתי זה היה?

י. דומיניץ:

לפני ארבע - חמישה חודשים. אם התחזית גומדה וירדה ל-20 אלף, אני מניח שזה על סמך הסיכום של שנת 1975, שבה הגיעו כ-20 אלף עולים.

בזמן תכנון התקציב והגשת התחזית הדגשנו שאיש איננו יכול לחתום על עליה של 45 אלף עולים. יחד עם זאת ברור שקביעת תחזית על סמך מה שהיה בשנת 1975 יש בה סכנות רבות, היא לא ציונית והיא קצת הרפתקנית, כי בעצם העובדה שקובעים תקציב על סמך שנת שפל בעליה, כפי שהיתה שנת 1975, אנחנו מסבכים את עצמנו, ממשכנים את השנים הקודמות ועלולים להגיע למצב שדירות שאנחנו משתחררים מהן נצטרך לרכוש מחדש. זה לא אומר שלא צריכה להיות שיטה אשר תאפשר העברת דירות מיעוד ליעוד בעת הצורך.

אני מבקש לציין שהחודשים ינואר ופברואר של שנת 1976 מראים כבר קצת סימני התאוששות בעליה לעומת שנת 1975.

י. דומיניץ:

ברור שמרכיב חשוב בעליה הם העולים מברית-המועצות ומרומניה. תליה מארצות אלה מהווה 50% מהעליה ארצה, ובה לא חל שינוי רב לטוב. לעומת זאת, בעליה של 10.000 עולים מארצות המערב אנחנו מצפים לגידול מה, ל11, 12, 13 או 14 אלף עולים. אני מבקש להדגיש שבמצב הקיים, אם תהיה חפנית ושינוי לטובה בעליה מברית המועצות - נעמוד בפני בעיה חמורה.

הרבה שנים אני חולם על שיטה שתתק במידה מירבית את העולים מקשר עם המשרדים השונים ושיהיה "מסחר חופשי" במידה גדולה יותר. ברור שהשיטה שמציע אותה מר ויינשל תיבדק.

נכון שחלוקה אדמיניסטרטיבית כפי שהיתה קיימת לפני עשרים שנה איננה יעילה. אבל אם רוצים לתת דחיפה לאיזורי הפיתוח, ואינני מדבר על המרוחקים ביותר אלא על מקומות כמו צפת, באר-שבע, אשדוד, בית-שמש וכו', אפשר לעשות זאת רק באמצעים אדמיניסטרטיביים כגון: ארגון גרעינים מחוץ-לארץ. את צפת, לדוגמה, אפשר ליישב במועמדים לעליה.

ד. ויינשל: אין שם דירות.

י. דומיניץ: את באר-שבע אנחנו מסוגלים למכור עוד בחוץ-לארץ למאות משפחות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: יש שם 200 דירות בבנייה.

י. דומיניץ: לבאר-שבע יש כוח משיכה אטרקטיבי בקרב יהודים בדרום-אמריקה. בצרפת יש משפחות "משכך" את באר-שבע.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: יש דירות ריקות בדימונה.

י. דומיניץ: אם באר-שבע מתפתחת גדל כוח המשיכה של דימונה. הוא הדין לגבי צפת וקרית שמונה.

ד. לוי: האם יש מועמדים לעליה למקומות אלה? אתה מדבר על מאות משפחות, האם אין המשפחות האלה עולות ארצה בגלל מחסור בדירות?

י. דומיניץ: במוקדים שונים בחוץ-לארץ יש כיום התענינות בישראל. יהודים בצרפת נמשכים לאשדוד בגלל הריכוז של יהודים מצפון אמריקה באשדוד. יהודים מדרום-אמריקה מתענינים בבאר-שבע בגלל סיבה דומה - ריכוז של עולים מדרום אמריקה שישנם בבאר-שבע. אנחנו לא מסוגלים לענות על הדרישות האלה זמנעם לפעם מפתחים פרויקט זה או אחר. ניתוק מוחלט של הבנייה ממערכת אדמיניסטרטיבית עלול לפגום במה שאנחנו מכנים סידורים מוקדמים בחוץ-לארץ.

חבר-הכנסת זיידל שאל מה אנחנו עושים בענין זה בחוץ-לארץ. אנחנו מנסים ומשתדלים לעשות סידורים עוד בחוץ-לארץ. זה אמנם לא תמיד מתאים אבל יש בסיס של שיטה אשר מאפשר לנו לומר ליהודי מחוץ-לארץ: אתה תגור בשכונת רמות, אתה תגור בבית-שמש או במקום אחר. כאשר ידונו בהצעתו של מר ויינשל יהיה צורך לברר כיצד ניתן להשיב על השאלה של עידוד העליה וקשירת אנשים למקום מסויים.

ד. לוי:
אני מבין מדבריו של מר דומיניץ שבצורת
ובדרום-אמריקה יש מאות משפחות שהיו עולות
אילו היו בארץ דירות לקליטתם.

י. דומיניץ:
לפי השיטה של סידורים מוקדמים אנחנו
מסוגלים לתת פתרונות לעולים אלה. כאשר
תדון הצעתו של מר ויינשל חובה להביא בחשבון את האספקט הזה. כיום אין
דירות במידה מספקת.
מר ויינשל צודק בהגדלת האופי הסוציו-כלכלי
של העולים המגיעים ארצה, וחובה לסלק מתחים. יחד עם זאת צריך לזכור שהציבור
שאנחנו עובדים אתו יש לו ציפיות גם למשכנתה וגם לסוגים של דיור, וצריך
להביא זאת בחשבון.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
גם בעבר הדברים האלה נלקחו בחשבון והראיה
שנבנו דירות לקבוצות מסוימות ומיוחדות
ואזכיר את בית-שמש ואת צפת. אינני חושבת שתהיה התנגדות לבנות לקבוצות
מסוימות כאלה.

ה. זיידל:
מר דומיניץ טוען שמספר הדירות שהם מקבלים
אינני מספיק. אני מבין שהוא אומר שבתכנון
לעתיד יהיה צורך לקבוע שאינם דירות תהיינה מיועדות לקבוצה זו או אחרת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זה ברור.

אני מבקשת שנקבל השוואה מעודכנת על
החלוקה של הדירות שהיו מיועדות לעולים ושהן פנויות. אני מדברת על
חלוקה גיאוגרפית ומספרית, מה ניתן לאכלוס ומה לא ניתן לאכלוס ואם
אפשר ליעד את הדירות האלה לצרכים אחרים. אני מבינה שמדובר על 3000 דירות.

מ. שרמן:
יש כאן טעות אופטית. מלאי הדירות של
משרד הקליטה מגיע ל-2000-3000. זה
מלאי שמשתנה. אם בחודש פברואר, לדוגמה, קיבלנו 500 וכמה דירות - המלאי
גדל, אבל אם בחודש פברואר קיבלנו רק 200 דירות - המלאי קטן. אם מתפנים
מרכזי קליטה ואנחנו מאכלסים את המשפחות בדירות - המלאי קטן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני מדברת על מלאי שיש ברשותכם בתאריך
מסויים. כמה זמן הדירות עומדות ריקות,
וכן הפרטים האחרים שציינתי מקודם.

לא הספקנו לדון על התכנית לשנת 1976.
באחת הישיבות הקרובות נייעד את הדיון לנושא זה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.10.